

Animal welfare, etológia és tartástechnológia

Animal welfare, ethology and housing systems

Volume 4

Issue 2

Különszám

Gödöllő
2008

A MEZŐHEGYESI SPORTLOVAK TELJESÍTMÉNY-VÁLTOZÁSÁNAK VIZSGÁLATA A VERSENYEREDMÉNYEK ALAPJÁN

Galló Judit¹, Hausenblasz József¹, Pap István Tibor²

¹Szent István Egyetem, Állattudományi Alapok Intézet, Takarmányozástan Tanszék, 2103 Gödöllő

²Mezőhegyesi Állami Ménes Lótenyésztő és Értékesítő Kft., 5820 Mezőhegyes, Kozma F. u. 30.

Hausenblasz.Jozsef@mkk.szie.hu

Összefoglalás

A vizsgálat célja a *mezőhegyesi sportló-állomány* teljesítményének elemzése. Ennek során egyrészt az 1983 és 2007 között megrendezésre került versenyeken, másrészt az 1990 és 2007 közötti tenyészversenyeken elért helyezések alapján történt az értékelés. A díjugrató versenyeredmények elemzése során a kiemelkedő kancacsaládok tagjai kerültek az értékelésbe, ami 108 ló eredményeit jelentette. A tenyészversenyek elemzésekor már valamennyi Mezőhegyesen tenyésztett ló eredményeit pontokká alakították a szerzők. A teljesítmények pontokká alakítása a helyezések alapján a Díjugrató Szakág által ajánlott *Minősítő Bajnoki Pontrendszer* segítségével történt. Ez a pontrendszer figyelembe vette az adott versenyeken elindult lovak számát, az akadályok magasságát és a verseny nehézségét. Ez a számítási módszer lehetővé tette minden ló esetében az objektív elbírálást. A tenyészversenyek elemzése során a szerzők összehasonlították a mezőhegyesi sportló és a magyar sportló teljesítményét, majd lineáris regresszió segítségével tendenciákat állapítottak meg. Az összehasonlításból kiderült, hogy a mezőhegyesi sportló sokszor a magyar sportló átlagát meghaladóan teljesített, azonban a tendenciák már lényeges eltéréseket mutattak. A vizsgálat továbbá kiterjed a *Magyar Sportló Méneskönyv* 1992 és 2003 közötti időszakra vonatkozó értékelésére is. A Méneskönyv elemzésében szintén valamennyi Mezőhegyesen tenyésztett ló szerepelt. A három ősi sort tartalmazó pedigriek vizsgálata alapján, az 1984-ben fajtaelismerésben részesült mezőhegyesi sportló nagyarányú részesedése állapítható meg (31%), ami bizonyítja Mezőhegyes igen nagy szerepét az 1992-ben fajtaelismerésben részesült magyar sportló fajtában.

Kulcsszavak: Mezőhegyes, lótenyésztés, kancacsalád, díjugratás, tenyészverseny

Analysis of performance changes in the sport horse population in Mezőhegyes in the view of the results of show-jumping competition

Abstract

The aim of this paper was the study of performance changes in the *sport horse population in Mezőhegyes*. The analysis was based on both the show-jumping competitions organized between 1983 and 2007 and the rankings of breeding competitions organized between 1990 and 2007. Results of the excellent members' mare families were involved in evaluation in the course of the analysis of show-jumping competition, which meant the results of 108 horses altogether. All the results achieved by horses bred in Mezőhegyes were converted into points by the authors of the study. The results were converted into points by the help of the qualifying championship point system which based on the rankings. This point system is recommended by the *Show-jumping Section*, it considers the numbers of all horses in a given competition, the height of the fences and the difficulty of the competition. The method of calculation made it possible to objectively evaluate all horses. In the course of the analysis of the breeding competitions, the authors made a comparison between the performance of the sport horses bred in Mezőhegyes and the Hungarian sport horse, and then tendencies were determined by the help of linear regression. The comparison revealed that the horses bred in Mezőhegyes performed superior to the average of the Hungarian sport horse in many cases, however, the tendencies presented considerable differences. In addition, the analysis included the evaluation of the *Hungarian Sport Horse Studbook* concerning the period between 1992 and 2003.

All horses bred in Mezőhegyes which was accredited as a kind in 1984 were included in the analysis of the Studbook. On the basis of the analysis of the pedigree which consists of 3 ancient lines, it can be determined that Mezőhegyes has a huge contribution to the Hungarian Sport Horse Population (31%) which was accredited as a kind in 1992.

Keywords: Mezőhegyes, horse breeding, mare family, show-jumping, breeding competition

Bevezetés

Mezőhegyes története 1785-ig nyúlik vissza, amikor is az osztrák örökösödési háború és a hét éves háború kimerítette a monarchia lóállományát. Ezt felismerve Csekonics József tervezetet nyújtott be a császárhoz, ami alapján a méneparancsnokság 1785. szeptember 28-án kezdte meg működését (Papp, 1985). A működése során eltelt több mint 200 évben 4 fajtát tenyésztettek ki, a gidránt, a nóniuszt, a furioso north-start és a legfiatalabb fajtát, a mezőhegyesi sportlovat. A II. világháború után Mezőhegyes tenyészcéljaként az ugrósportban kimagaslóan jó képességű, nemzetközi viszonylatban is sikereket elérő magyar ugró sportló kitenyésztését határozták meg, amelynek megfelelő tenyésztés 1962-ben kezdődött meg. A kancaállományt a következő lovak alkották: 44 nóniusz, 20 mezőhegyesi félvér, 6 gidrán, 6 dán, 3 normann, 1 lengyel és 8 ismeretlen származású. A nóniusz tisztavérben való tenyésztése és a sportban alkalmas fajtává való átkeresztzése párhuzamosan folyt. A kancaállomány javítására következő években sikerült megszerezni az igen jó képességű Pillangót, Quelle-t és Gloriette-t, majd import útján Mezőhegyesre került Schneider Fáni, Hozomány és Hetéra. 1978-1979-ben 11 értékes vonalból származó kancával sikerült bővíteni a kancaállomány genetikai értékét. Fedezőménként holsteini, hannoveri és angol telivér fajtájú lovakat használtak (Bozsik, 1985). Jelenleg is keresik a javító hatású méneket, a kancacsaládokat zártan tenyésztik. A sportló tenyésztésének feladatát 1962-ben Mezőhegyes kapta, majd bő 20 évvel később, 1984-ben az állomány fajtaelismerést kapott. Az itt tenyésztett állomány ma nagyrészt az 1992-ben fajtaminősítést kapott magyar sportló fajta alapját képezi.

Célunk, hogy átfogó képet adjunk a mezőhegyesi tenyésztésről, a sportlovak teljesítményének alakulásáról, bizonyítva, hogy Mezőhegyes a fennállása óta kiemelkedő helyet foglal el országunk lótenyésztésében.

Anyag és módszer

Két szempontból vizsgáltuk a *mezőhegyesi sportlovak* teljesítményének alakulását, egyrészt a díjugrató tenyésztési versenyeken (továbbiakban tenyésztési verseny) elért, másrészt valamennyi díjugrató versenyen (továbbiakban verseny) elért eredmény alapján. A tenyésztési versenyek elemzése az 1990 és 2007 közötti, míg a versenyek elemzése az 1984 és 2007 közötti időszakot fogta át. A tenyésztési versenyek elemzése során valamennyi Mezőhegyesen tenyésztett lovat bevontunk a vizsgálatba, míg a versenyeken nyújtott teljesítmény értékelése során annak a 17 kancacsaládnak az egyedei kerültek az elemzésbe, amely család leszármazottai jelenleg is megtalálhatók Mezőhegyesen vagy a magyar sportló állományban, ennek alapján 108 ló eredményét vettük figyelembe.

A tenyésztési versenyek értékelése pontosabb képet ad a mezőhegyesi tenyésztésről, mivel mindig ugyanolyan pályákon indulnak az egymás utáni években született lovak. Az értékelés során figyelembe vettük a 6, 7 és 8 éves lovak teljesítményét. Az 5 éves kategória teljesítményét nem vizsgáltuk, mivel ez a kategória csak 2001 óta indul a tenyésztési versenyen, 2005-ben és 2006-ban azonban 5 éves mezőhegyesi ló nem állt starthoz. Az utánpótlás lovakat szintén nem vettük figyelembe, mivel nagyon kevés adat áll rendelkezésünkre. A tenyésztési versenyek elemzése során összehasonlítottuk a mezőhegyesi és a magyar sportló teljesítményét, majd lineáris regresszió segítségével tendenciákat állapítottunk meg (Microsoft Excel, 2003).

Mindkét szempont elemzése során a Díjugrató Szakág által ajánlott bajnoki pontrendszer alapján figyelembe vettük a ló adott versenyen elért helyezését, a versenyeken indult lovak számát, az akadályok magasságát és a versenyek nehézségét. A helyezés és az indult lovak száma meghatározott egy értéket, míg a másik értéket az akadályok magassága és a verseny nehézségi foka határozta meg. E két értéket összeszorozva kaptuk a végső pontszámot.

Az adatok a mezőhegyesi törzskönyvekből, a Magyar Lovas Szövetség, valamint a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Lótenyésztő Főosztálya által a rendelkezésünkre bocsátott adatokból és az interneten fellelhető adatokból származtak.

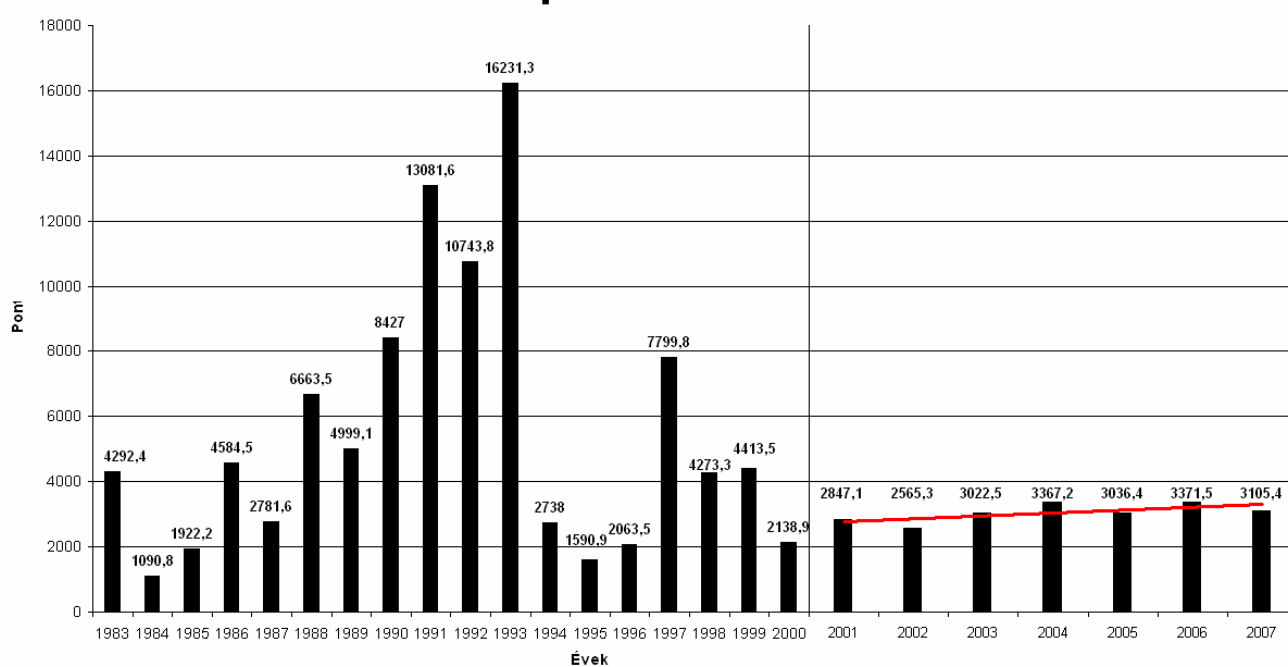
Kimutattuk a mezőhegyesi sportló részesedését a magyar sportló fajtában, amely elemzés a Magyar Sportló Méneskönyv 1992-2003 adatai alapján készült. Ebben valamennyi Mezőhegyesen tenyésztett ló szerepelt, mind a mének, mind a kancák oldaláról.

Eredmények értékelése

A versenyek értékelése

A versenyek elemzése során az összes fellelhető versenyeredményt figyelembe vettük, függetlenül attól, hogy nemzetközi vagy hazai versenyről volt szó. A versenyeken elért, az *Anyag és módszer* részben említett számítási eljárás alapján kapott értékeket (pontokat) évenként összegeztük és elosztottuk az adott évben indult lovak számával. Ennek eredményeként megkaptuk, hogy egy ló az adott évben hány pontot kapott átlagban. Ezeket az eredményeket az 1. ábra mutatja be.

1. ábra: A 17 mezőhegyesi kancacsalád versenyeken elért pontjai egy egyedre vetítve 1983 és 2007 között

Figure 1. The points achieved on the competitions of the 17 marefamilies for one horse between 1983 and 2007

A mezőhegyesi lovak évről-évre növekvő teljesítményt mutattak 1993-ig. A kiugróan magas pontszámok oka egyrészt az, hogy több nemzetközi versenyen szerepeltek igen sikeresen a magyar lovak, másrészt pedig nemcsak a nemzetközi, hanem a hazai mezőnyben is igen nagyszámú ló állt starthoz, aminek eredményeképpen egy jó helyezés magas pontértékkel párosult. 1994-ben a teljesítmény visszaesett, ami szorosan összefügg a rendszerváltást követő átszervezésekkel, ekkor a jó képességű lovak nagy része eladásra került, sok lovat külföldre értékesítettek. A Ramzes III apaságú Randit is 1994-ben adták el Angliába. Ebben az évben rendkívül kevés mezőhegyesi ló vett részt a különböző versenyeken.

A teljesítmény a következő három évben alacsony szinten maradt, majd 1997-ben kiugróan magas szintet ért el, ezt követően azonban lecsökkent, 2000-ben szintén erősen visszaesett. Ennek oka, hogy mezőhegyesi lovasok hiányában a lovakat bérbe adták, így azok idegen lovasokkal indultak a versenyeken. Ez az időszak csak rövid ideig tartott, 2001-ben a lovakat visszavitték Mezőhegyesre, majd ezt követően a teljesítmény kis ingadozásokat leszámítva növekvő tendenciát mutat. A 2001 és 2007 közötti időszak növekvő tendenciáját mutatja a regressziós egyenlet, amely a következő $y=85,753x+2702$.

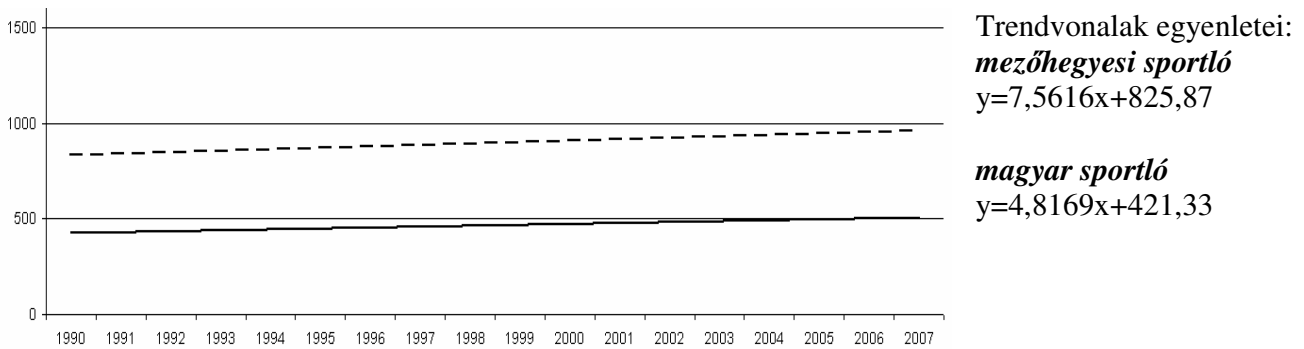
Az utóbbi 7 év trendvonalának determinációs együtthatója közepesen laza (0,4255), amelynek segítségével előrejelítve a mezőhegyesi lovak teljesítményét, remélhetőleg hasonlóan eredményesek lesznek az elkövetkező években is.

Tenyészversenyek értékelése

A tenyészversenyek értékelése során minden évjáratra megállapítható egy trendvonal, ami a teljesítmény alakulását mutatja, ezzel összehasonlíthatóvá válik a mezőhegyesi és a magyar sportló fajta teljesítménye. A tenyészversenyeken indult magyar sportlovak teljesítménye nagyjából azonos szinten van mindhárom évjárat esetében évről-évre, míg a mezőhegyesi lovak teljesítménye ingadozó, de általában a magyar sportló átlagát meghaladó.

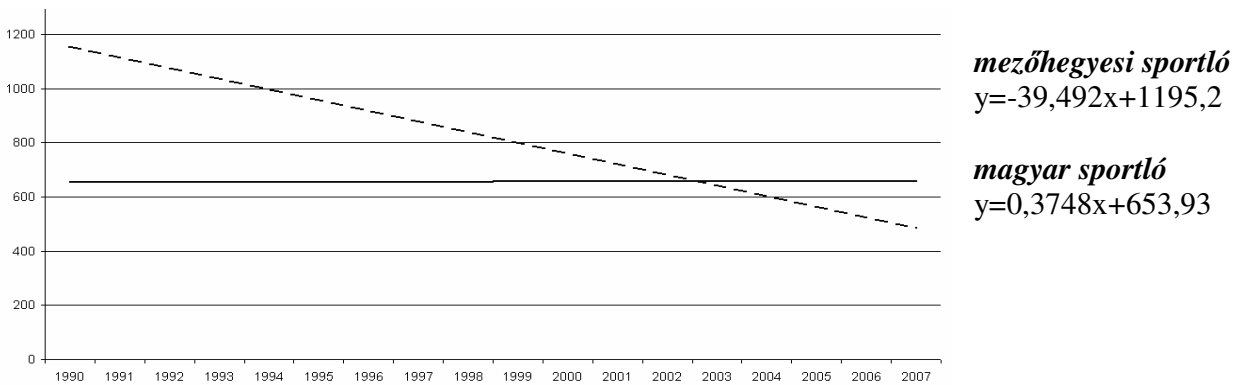
1990 és 2007 között 105 Mezőhegyesen tenyésztett ló vett részt tenyészversenyen. Az 1993-ban, 1994-ben és 1995-ben született lovak csak 2 évben tudtak elindulni, ilyen 19 esetben fordult elő a vizsgált időszakban. 27 ló három egymást követő évben indult, 2 ló pedig háromszor indult tenyészversenyen, de nem három egymást követő évben.

A 2-4. ábra a 6, 7 és 8 éves lovak teljesítményalakulásából képzett trendvonalakat ábrázolja, mellette feltüntettük a trendvonalak egyenleteit is. A szaggatott vonal a mezőhegyesi lovak, az összefüggő vonal a magyar sportlovak trendvonalát mutatja.

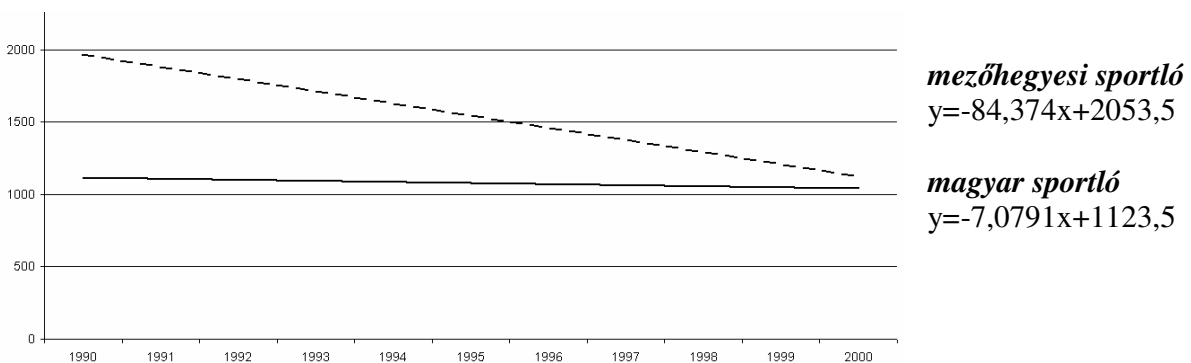
2. ábra: A 6 éves lovak teljesítményének trendvonala 1990 és 2007 között

Figure 2. The trendline of performance of 6 years old horses between 1990 and 2007

3. ábra: A 7 éves lovak teljesítményének trendvonala 1990 és 2007 között

Figure 3. The trendline of performance of 7 years old horses between 1990 and 2007

4. ábra: A 8 éves lovak teljesítményének trendvonala 1990 és 2000 között

Figure 4. The trendline of performance of 8 years old horses between 1990 and 2000

A 7 éves kategória erősen süllyedő trendvonala annak az eredménye, hogy 2003-ban alacsony szinten teljesítettek a mezőhegyesi lovak, 2004-ben pedig 1 mezőhegyesi ló indult, de sajnos nem ért el eredményt. 2005-ben már jelentős emelkedés volt tapasztalható, 2006-ban pedig már a magyar sportló teljesítményét felülmúlóan teljesítettek. Az említett két év gyenge eredménye látszik a trendvonal alakulásában.

A 8 éves kategória süllyedő trendvonala is hasonló okokra vezethető vissza, bár az értékelés pontatlanabb, mert csak 11 évet tudtunk vizsgálni, szemben a 7 éves kategória 18 évével. Az említett 11 évből 2 évben nem állt starthoz mezőhegyesi ló, ami további pontatlanságot okoz a trendvonal alakulásában. Abban a 9 évben, amikor mezőhegyesi ló is szerepelt tenyésztésversenyen, csupán három év fordult elő, amikor a magyar sportló átlaga alatt teljesítettek a lovak, ez 2000-ben is megfigyelhető volt, ezért süllyed a trendvonal. Ha 2000-ben nem indult volna mezőhegyesi ló, a két trendvonal szinte párhuzamos lenne.

2001-ig, amíg a három évjáratot a 6, 7 és 8 éves lovak jelentették, 60 mezőhegyesi ló indult, 22 ló három egymást követő évben indult, azonban 23 ló esetében az utolsó 1 vagy utolsó 2 évjárat hiányzik. 2001-től 25 mezőhegyesi ló vett részt tenyésztésversenyen, mindössze 6 ló teljesített három (vagy később több) egymást követő évben, 12 esetben hiányzik az utolsó 1 vagy 2 évjárat. 3 ló 2007-ben volt 5 éves, így őket kihagytuk ebből az értékelésből. A fentebb leírt okokon kívül erre vezethető vissza, hogy a 7 és 8 éves lovak trendvonala csökkenő tendenciát mutat.

A Magyar Sportló Méneskönyv

A Magyar Sportló Méneskönyv elemzése során arra voltunk kíváncsiak, hogy a mezőhegyesi tenyésztés hány százalékban részesedik a magyar sportló fajtában. A mezőhegyesi sportlovat 1984-ben, a magyar sportlovat 1992-ben ismerték el, mint fajtát. A magyar sportló fajta alapját nagyrészt a mezőhegyesi állomány adja.

A Magyar Sportló Méneskönyv 1992-2003 közötti adatai alapján dolgoztunk, amely 3 generációra kiterjedően tartalmazza a lovak pedigréjét. A Méneskönyvben 1987 kanca szerepel. Figyelembe vettük, hogy az adott kanca pedigréjében a mezőhegyesi ló hányadik ősi sorban szerepel. Összesen 613 kanca pedigréjében szerepel mezőhegyesi tenyésztésű ló, az ősi sorokat vizsgálva a megoszlást az *1. táblázat* mutatja.

1. táblázat: Mezőhegyesi tenyésztésű lovak előfordulása a különböző ősi sorokban

Százalék(1)	Anyai(2)	Apai(3)
12,5	91	16
25	181	38
50	134	182
37,5	24	10
Összesen(4)	430	246

Table 1. The incidence of the horses bred in Mezőhegyes in the different ancient lines
Per cent(1), maternal(2), paternal(3), altogether(4)

63 kanca esetében az ősi sorban mind anyai, mind apai oldalon megtalálható volt mezőhegyesi tenyésztésű ló. 613 kancát figyelembe véve a mezőhegyesi tenyésztés részvétele 30,9%, ami a legnagyobb részesedést jelenti a magyar sportló fajtában. 32 ló esetében mind az anyai, mind az apai oldalon Mezőhegyesen tenyésztett lovat találunk.

Következtetések és javaslatok

A mezőhegyesi sportló tenyésztésében az a következtetés érvényesül, amelynek eredményeként a versenyeken minden szempontból jól teljesítő sportlovak születtek. Ez a célirányos munka megnyilvánul a fedezőmének kiválasztásában is, jelenti a fedezőmének jó tulajdonságainak és ezek örökítőképségének figyelembevételét, valamint hasonló jó tulajdonságokkal rendelkező kancákkal való párosítását. Ugyancsak érvényesült a kancák örökítőképségének figyelembevétele is. Az eredményes és egyre emelkedő teljesítménybeli tendenciát mutató tenyésztés elengedhetetlen feltétele a jó képességű lovak megtartása és tenyésztésbe állítása. A mezőhegyesi lovak markáns vonalat alkottak és alkotnak még ma is a magyar sportló állományban, mind az apai, mind az anyai oldalt figyelembe véve.

Köszönetnyilvánítás

Itt köszönjük meg a Magyar Lovas Szövetség munkatársainak, különösen Vajda Magdinak a segítségét, aki rendelkezésünkre bocsátotta a régebben megrendezésre került versenyekről fellelhető adatokat.

Ugyancsak szeretnénk megköszönni Dr. Németh Csaba úrnak a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Lótenyésztési Főosztálya vezetőjének és munkatársának, Gebora Rudolfnak a segítségét, akik a tenyészversenyek eredményeit bocsátották rendelkezésünkre.

Irodalomjegyzék

Bozsik N. (1985): Mezőhegyes lótenyésztésének története. Mezőhegyes, 83.

Papp T. (1985): Mezőhegyes rövid története. In: A mezőhegyesi lófajta szerepe a lótenyésztésben.
Nemzetközi szimpózium, Mezőhegyes alapításának 200 éves jubileuma alkalmából.